

120 urte dirala jaio zan

Rabindranath Tagore

Indiatar filosofo ta olerkari aundiak 65 urtetan pakea otsegi eban.

1913'an artu eban Literaturako Nobel Saria.

Erraza-bereizkuntzaren arerio aundi, Harvard eta Kolumbia'ko Ikastetxe Nagusietan ez eban itz-egin nai izan oneitan baltzakaz orixe berori egiten ebelako.

Jose María DIEZ'ek

losopu bat, apostolu bat, olerkari bat.

Izen-aundiko iru gizon

Sartalderako, kulturaz jantziriko munduarentzat, gaurko, demokrazi garaiko mundu onentzat, bakanak izan dira India'kin eukitako artu-emonak. Urrindik miretsi dogu aren espirituzko bizitzaren zentzuna, baiña baita aren indarrik-eza be, eundaka etxadi, leiñu, erri ta erlejiñotan bananduta...

Iru izen nabari dira besteen gainez: Ramanujan, gazte ta matematiku arrigarria, 1914'an Hardy zientzi-zale aundia ikusi nairik Ingalaterra'raino eldu zana, Gandhi

SORKALDETIK eldu zan aren arima, aren mezua, aren proiektatutako Bestetarik berezia danean eta danentzat. Bere sorteri Kalkuta'n. Bizi izan zan jauregian eta bizi zan kaleetan, ementxe alkarrean baita kondaira ta aoz-aotiko jarduna gizaldi baten aurrerakuntzaz, ementxe bai dira begirunez ikusiak bei sagaratuak, eta millaka beste mixerian bizi da berton. Te-
ma Amak ementxe lortu dau antzinarikume argi, guren eta nabarmen izatea munduan; antxe, 1961'ko maiatzaren seian 120 urte etorri zan mundura. 1913'an jaritxi eban Literaturazko Nobel saria.

Rabindranath Tagore. Iduri olerkari bat, sinbolu aintzagarria. Fi-

ta Tagore. Ba-dira geiago be, jakina, baiña gitxituak geratzen dira, aaztuak bear ba'da, mundu aundiarentzat.

Ramanujan 1918'an il zan. Diñoenez Gaixotetxean aurkitzen zala eta Hardy ikusten joan jakonean, onek aren gelan sartukerā esan eutson: «ez jakola atsegin 1729 zenbakia, ospitalera ekarri eban taxisarena ain zuzen be». Indiarrek onela erantzun eutson: «Auxe da, era berezietan, kubo biren kopurua adierazten dauan zenbaki txikiena». Egiazko alkarizketa? Zerbaiteko pentsaera dabēn gizonena beintzat orixe dozu geienena.

Sorkaldeko misteri artean

Tagore'k bestera iñoan: «Bildriz jantzi zenduan nire biotza, eta bidera bota... Atez ate joan zan, eta bere azpiltxoā beterik egon zan bakotxean, ostu egin eutsoen bertakoa...»

Matematiku bat, iraultzaille politiku bat, eta filosofu bat. Oro alkartzen da Sorkaldeko misterioan.

Andik datoz Visyapati, Imukudaran, Bharantchandra Ray, Gupta'ren kantu ta poemak... guztiok ez-ezagunaren atea an 1400'garren urteruntz-edo zabal-tzen dauan Chandidas aspaldikoan begiak jarten dabezanaren-gandik asi ta Rabindranath'egainaiño eldurik. Auxe dogu bere

maitezko ta bakezko itzez mundua zearkatu eban gizona; munduatraz eta munduarentzat idatzi ebana.

Erdi-ugarteko Milton esaten dautsoen Michael'en ondoren, Bannerji eta Chakravarti eta Rammo-han Roy datoz... Oni itsatsia daukagu Rabindranath'en aitita, Duarkanath, eta azkenez aita Debendranath'ek jasoko dau erentziz jakitezko ideia olerkitsu au.

Tagore'tarrak erlijiosoak ziran, baiña gauza suster bakotzat eukien musulmanen ondoen ez jatea edo-ta arimen aldatzean siñistuta. Brahamanak ziren, siñistedunak, baiña ez besteen antzekoak. Onek, andik eta emetik, kritikak eta biotz-miñak ekarri eutsezan.

Goi-kasta edo leiñukoa eta diruduna, Debendranath'ek bere semeak ikastea nai izan eban, baita ortara beartu be, baiña ezertariko lege ta bearkun barruan estutu bari-rik. Bere naiā zan ibil zedilla India'n zear, eta ezagutu eiala bere erria.

Bera be, aita, olako mistiku bat zan, begi-zorrotz eta somakaria, gizaseme aditu ta asko-ikasia.

Rabindranath gazteak eten bari-rik eta osoan eroan eban jakintza au bere errira ta beretarretara. Ume zala ta gazte poeta, olerkari genduan orduko, bidazte bat, ara ta ona ebillena; aren arima zabalaziz doa, ta goiz baten ingurumari daukana ikusiz, uste dau, egiaz

ate gero, bera ortarako deitu
 argi ori beretarrari emon-az-
 teko, poesi-munduko ikuskizun
 bere arima ta irudimena
 ditun sugarra, India osoa
 dauana nunbait. Bere
 jabe izan nai dauan India,
 Ingalaterra'ren aginte-zigorpetik
 naita biza dan India; bai-
 ta urte asko, asko falta dira oindi-
 ko R. Tagore'en bizitza guztia
 zuzen be, 1947'rartekoa, or-
 dainxe lortu bait eban naziño
 bere elburua. Baiña bera bizi
 zuten asi zanean Victoria garaia
 zan.

Idazkera (estilo) bat sortu eban

Rabindranath gizaseme aparte-
 koa da, oso berezia; txukuna, jan-
 tzi-jantzia, dotorea, dabillena.
 Aberatsa ta mistikua. Esku zabala
 ta sortzaille; bere idaz-tankera
 eban. Sugar bat da India'ren
 botzean dardaraz, apurka-apurka
 eragin-azoz doana. Erlijioso guz-
 tik bere guraso ta aititagandik
 eban erentziz eliz protestan-
 ta bere errian zabaldu ez zediña-
 ta gurari bizia. Olerkari baiña ez
 erazoi benetako barik, Rabindra-
 nath'ek ulertzen dau, eta ondo
 alatu be, adimenaren eta gizarte
 erakundearen barriztatze osorik
 erago, bere erria ezingo dala barne-
 tate elburu amestuan, ainbeste bi-
 ter abestuan: askatasuna, Inglate-
 rra'gandik banatzea.

Andik ona dabil, oni ta ari begi
 emoten dautso, eta idazten dau
 —bere «Gomutapenak», bere
 «Saisabkal» idazten— eta 22 urtekin
 ezkontzen da. Mrinaliniedebe
 bere emazteak seme-alaba bi da-
 motsoz, ar bat eta eme bat. Zo-
 riontsu da Tagore. Bere olerkiak
 eta idatziak, ezagunak dira. «Zela-
 ko asmakizuna —idazten dau— ira-
 garria izan da izarretan, orrela ixil
 eta bakan biotzean sartzen dana,
 mandatu ezkutuarekin...?»

Askatasunaren billa

Ari ta ari, eten barik idazten
 dauan olerkariaren itzak dira,
 gero ta izen aundiagoa artuaz; bai-
 ña bere koñataren eriotzak, Jyoti-
 rindra, bere anaiaren emaztearen
 eriotzak jota izten dau eta bakar-
 tadearen billa dabil.

An, bake ta urriñaren altzoan,
 onduaz doa bere idazlanak, gizal-
 diaren lenengoetaraiño Tagore'ri
 benetako illezkortasuna ekarriko
 dautsoen lanak. Rabindranath bi-
 dutzi bat da literaturan, antzer-
 kian, elebarrian.

Ibilliz ibilli Ingalaterra ezagutzen
 dau; ez dabe ondo ikusten bereta-
 rrak eta aotan darabilli, maxiatu
 ta gaitz-etsiz daragoie, bere erria-
 ren babesle porrokatua ez dalako,
 berak maite izanagaitik daukazan
 akatsak ixil-azten ez dautsozala-
 ko. Inglesak, barriz, iraultzaille
 bat dala-ta dagoz. Eta bien ona

nai izanik, argi ta garbi ez doalako edo —ta obeto itsu-itsuan— alderdi bat azaldu edo besteaz, aurkako kritikak artzen ditu.

Ankerra, biotz-bakoa joko gizaldiaren asiera: bere emaztea, bere alaba ta azkenez bere aita ilten jakoz.

«Daukadan oro ipiñiko, eta azkena galdu daidanean, neure burua emongo dot jokoan. Eta orduan, oso-osorik egatua, irabazia doket».

Berak esana. Karta batera jokatutako guztia; bere iduria ta norizatea giza-izatearen askatasunaren alde. Bere gelditu bako joan-etorriak, bere idatziak, egunetik egunera ezagunagoak dituzu. Ondo ikusten ditu inglesen akatsak, baita bere erriarenak bego gogo dauana sentitzen dau ta ezin danean min emoten...

Eta «Santiniketana» sortzen dau, filosofi eskola bat, bere ondasun guztiak antxe xauturik.

Gizonari dautson maitasuna

An urruti zelaian, aizearen intziria ezik ezertxo be eltzen ez dan lekuan, bere aita Debendranath mundutik baztertzen zan lekuan, Rabindranath'ek, apostolu barri batek lez, bere eskolea eregi ta antolatzen dau. Barru-bizitza, mistizismua, giza-maitasuna, askatasuna, irakaskintza...

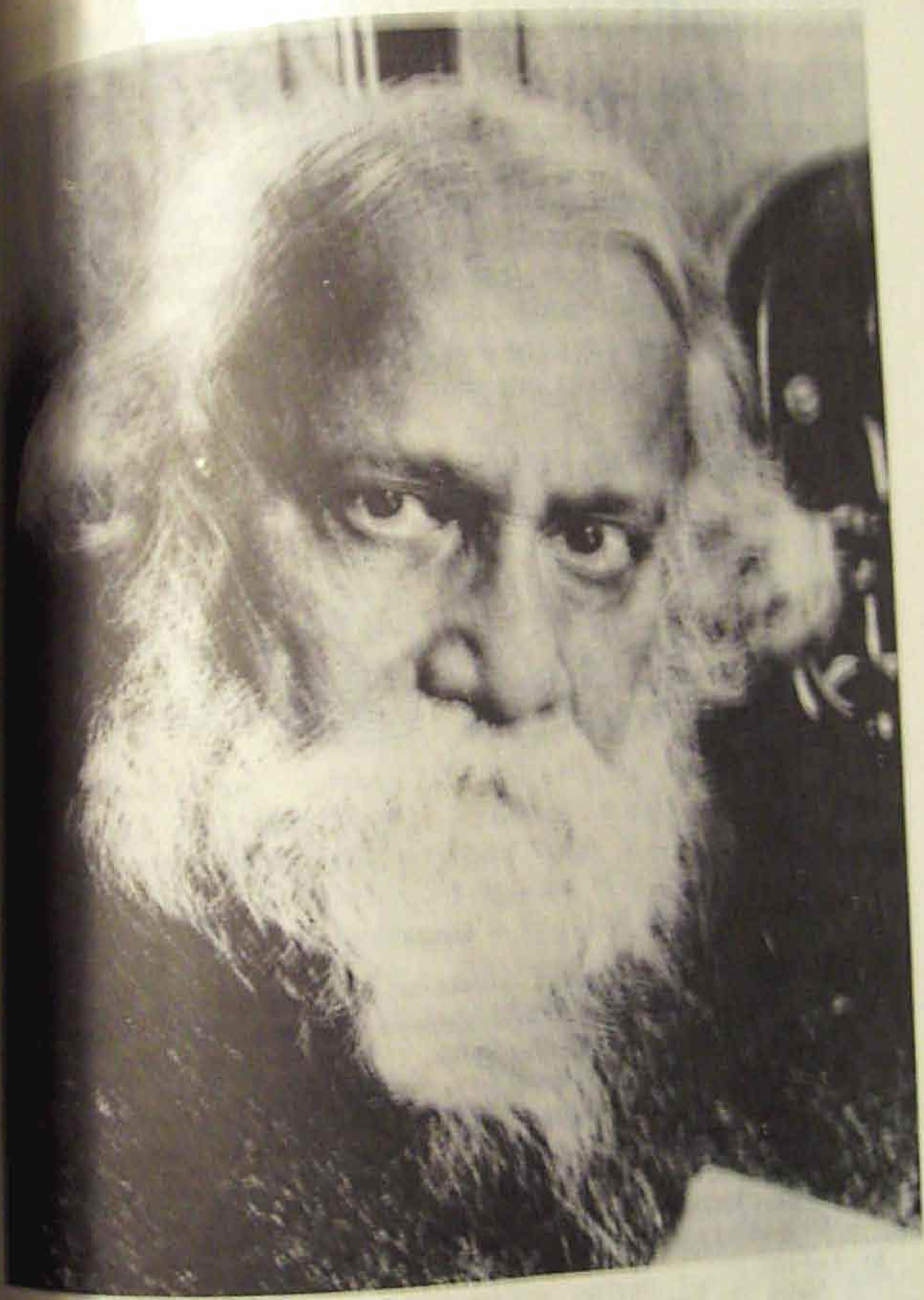
Bitartean idazlanok sortu dira:

«Ur-jauziaren itxartzea», «Santiniketana», «Ertegearen karta-zutia», «Arri gosetiak» eta azkenik «Gora», sortalde munduko noblezarik ospetsuena bear ba' da. Eza-kutsi labur bat baiño ezta berri-guganaiño, Tagore'k berak, murtasun joriz gainezka, egunetik itzalpenaren zati bat besterik ez dau eldu-ta. Sartalde munduak erabili oi dituan gai klasikuetatik unadagoana noski.

Ibilli ta ibilli aspertu barik, An ikertu eban, eta Ingalaterra, Laterri Alkartuak, Amerika, Europa sartamar. Gandhi'k lez, baken biltzen eban. Baiña Nobel Saria arta ta laster, 1913'an, «I Munduko Guda» dator. Eta, 1939'an, munduko osoko bigarren zalaperatuztanda dagianean, bere sartarogan, zartako latza artzen dau Tagore'k.

Azkenik Sartaldeak burua makur

Ingalaterra'k azkenik gogoa ekarri eban, Oxford'eko Ikastetxetik Irakasle (doctor) izentatzen ebala; Laterri Alkartuak be burua makur-azo eban arean joan-etorri osteretan, berak alan be ez eban Harvard'en eta Kolumbia'n sartanai izan oneitako errazakera gaitz-etsiz. Ikastetxe oneitan be bait zan baltzik artzen. Inoiz maixiotu zion bere-bere erriak antzerri nako urteetatik goratu oi eban arean idazlan amai-bakoa, abesti

Rabindranath Tagore

